

10
„Moje wspomnienia o tajnym nauczaniu”

Podczas okupacji niemieckiej 20 maja 1940r. zostałam wywieziona do Prus Wschodnich do Belsu na roboty do gospodarza. Za wszelką cenę starałam się stanąć wolnie. Dowiedziałam się, że z tej wioski niewolnicy polscy, choć uklećci, zaczęli ich prosić, aby zabrali i mnie z sobą. Zaczęłam się więc szykować do ucieki, do której zresztą nie doszło, gdyż wyjechała nas pewna Łotwinka, która również przyjechała na roboty. Ja wtedy zachorowałam i zostałam skierowana do szpitala do Schlossberga, gdzie uznałam, że jestem chora i tu mojemu wielkiemu zadowoleniu, zostałam zwolniona do domu. Po powrocie do domu, pierwszą moją myślą, było stworzenie tajnych kompletów. Oczywiście nie było to bardzo łatwym, gdyż w Nowym-Browie było bardzo dużo Niemców, poligii, a i mój dom stacjonary był słomami niemieckimi. Pierwsze dni mojego prowadzenia, były dla mnie bardzo trudne. Brak księgi, zeszytów dla siostry i brata praktyki nauki niemieckiej, utrudniały mi to prowadzenie. Pierwsze miesiące były bardzo spokojne, lecz niestety spokojnie minęły, a nastąpiły dni napięcia, dni sknerujące, aby nas ktoś nie przyłapał. Otóż to, zaczęły się Łapanie do Prus. Poirnie i do mnie przyszła karta, zawiadamiająca mnie, że muszę się stawić do

M olo Arbeitsamt na výjezd do Prus. Wiedziatam,
ze prucii wyjechaj mienowg, mam teraz
obowiazek. Wyjechatom wisc do Warszawy na
pruciq miesiqca czasu. Po miesiqcu 2 sierpnia
41 roku wróciatam z powrotem i w dalszym ciagu
prowadiatam komplety. Zapauki ustaly, lecz
na tym nie koniec. Dom moj nachodila
stale policja naprowadzana przez moja
najlepszego przywójcu koleianka, a wjezmo
wroga. Pewny raz, a bylo to w lecie moja
matka siostrzyna Elunia, ktora lawila sie
przed domem, a jednoczesnie petnila straz,
przybiegla zlyszana oerajnajmiejze mi, ze
iobric policja. W jedny chwili zrobil sie much.
Dzieci wyskakujac przez okna powylewaly
atrament. Na sreysie policja przesto keto mnie
nie zabnymiejze sie. Nie wiem co by bylo gdyby
wobec wesi. Takie wypadki zlotnaly sie dosi
czesto, lecz co gorsze, policja racyla nachodric
moj dom. Nie zawsze jednak, wstato mi sie
niec. Pewny raz, niespodziewanie nasto moj
dom, tak ze nie zdazytam nicc. Zostatom
o tedy zabrana na skopy za Pomiechowek,
lecz nazajutro wstato mi sie niec i prowa-
dric dalej lekze. Gdy stam z skopow, ujrata
miz moja briciamnia, ktora przybiegla mi
na spotkanie, eierge sie z mojego powrotu.
Od ty pony nie bylo dnia, zeby nas nie
dwiedzile policie, gdy nadjechali do Nowy Dom

Esseney, księżki historyjnego i geograficznego russkiego
zakładai, a nawet w bibliotece prawniczej nauki. 12
Teraz opiszę już wygłoszone lekcje.
Były to lekcje podługom I i II; III i IV i V. Następnie
VI i VII klasę miasta kwalifikowaną naukowo z
Nowym Dworem państwa Sabocińska. Przewodząca ona
i kilka młodszymi klas z Nowego Dworu. Obecnie
juz więcej, umiata je porzucić z wyjątkiem.
Lekcje prowadzitan si ten sposob. Geolna ^{klasa} miasta
zajęcia ichże- wstrawaniem mechanizm, piaranie wyprac
owani, rysowaniu map i t.d. Druga klasa geoln-
czyli nowe lekcje, lub porównania lekcji z poprzednimi
Wzrostki były baroko etc. Pokój młodszymi, dziećmi
siedziatymi niektóre przy stole, niektóre na
stółkach i stółkach. Księżki zastawicij
u mnie oła rijkuszo bezpieniżne.

Gen uacka Kras Ped.